

В путах Шайтана
Михайло Михайлович Коцюбинський

Михайло Михайлович Коцюбинський

В ПУТАХ ШАЙТАНА

В путах Шайтана

Нарис

Емене сиділа долі на розпеченій землі свого подвір'я. Сьогодні Байрам, свято, мати пішла у хату переспати спеку, а батько, старий хаджі Бекір Мемет-оглу, як і всі правовірні, удруге вже подався до мечету.

Навколо тиша. Лиш од села, з високого стародавнього мінарета, долітають скрипучі, як немазане колесо, різкі згуки побожного поклику мулли:

— Ла алла... іль алла-а... Магомет расуль алла-а...

Емене поклала голову на долоні, уперлась ліктями в коліна і дивилась.

Перед нею, мало не з-під ніг, збігали вниз по кам'яних горбах плантації тютюну й винограду. Рівні лінії кущів виглядали, немов зелені рядки величезної книги, розгорненої до читання; плями тютюну зеленіли на тлі сірого каміння, як здорові лишаї.

Ще нижче, по піскуватій лінії берега, серед тінистих садків, білили розкішні вілли «гяурів» з рядками чорних струнких кипарисів.

А далі було море.

Блакитне, сліпучо-блакитне, як кримське небо, воно мліло у спеці літнього дня, дихало млою і, делікатними тонами зливаючись з далеким небосклоном, чарувало й вабило у свою чисту, теплу й радісну блакить...

З правого боку горбатою тінню ліг в море Аюдаг і, мов спраглий у спеку звір, припав до води.

Емене байдужно дивиться на знайомий краєвид: їй нудно. Вона дівчина — «киз», і не для неї се невідоме, повне чар море: вона ніколи не перепливе його, як ніколи не переступить похмурої яйли, що он там, за батьківською хатою, за селом, грізно здіймає догори кам'яні хребти, одділяючи Аллахів край од сторони невірних.

Ще в будень, коли Емене не покладаючи рук садить тютюн, підгортає виноград, поливає городину або порається коло набілу, — вона не почуває нуди; але в свято, от як тепер, коли буркотлива мати поснула, батько молиться, а робота чекає будня, дівчина не знає, що з собою чинити.

Круг неї тиша і мертвота — як на землі, так і на небі. Сонце стоїть високо, розпечена земля пашиє кожною грудочкою, кожним камінчиком. Рівний, гарячий, мов з велетенської печі, дух іде від землі, з неба, з моря, од сірих кам'яних громад яйли. Блідий широколистий тютюн насичує повітря наркотичною парю. В самому повітрі розлита нуда, про нуду тихо дзюрчить струмок по камінчиках подвір'я, од нуди скаче на ланцюгу старий пес і, глухо побрязкуючи залізом, хрипливим голосом скаржиться небові:

— Алла-алла!.. Алла-алла!..

Одинока жаба вилізла з калабатини і зрідка меланхолійно кумкає... На темних лапатолистих фігах завзято, мов сотня тріскачок, до одуру, до самозабуття тріщать цикади. А проте тихо, а проте нудно од тих одноманітних згуків.

Емене докучило врешті сидіти на гарячій землі. З лінивими рухами одаліски вона потягнулась, розпростувала гнучке молоде тіло, звелася і апатично обвела круг себе очима. Що їй робити, чим заповнити святну нуду? Випадково очі її зупинились на жабі. Велика, розчепірена, вона припала животом до теплої землі, підняла окату голову і випускає з себе згуки, раз жалібні, повні скарги й мелодії, то знов сердиті, буркотливі, немов всередині у неї, в її великому біластому череві, щось клекотить.

Емене тихесенько, навшпиньках, почала закрадатися до одинокої, як і вона, ропухи. Але жаба помітила непроханого гостя і шубовснула у воду, витягши задні ноги та піднявши зо дна стовп намулу.

Дівчина стала над ковбаню й дивилась, як поволі осідав намул і вода очищалась. Але їй се видалось їй нудним.

Емене скинула з ніг капці, затиснула поміж коліна червоні шаровари і почала мити ноги. Сліпуче сонце осявало струнку постать татарки, грало на рудих, свіжопофарбованих косах, жовтому халаті і червоних шароварах, і підмальовані чорним брови і червоні, теж пофарбовані, нігті на руках і ногах так і блищали до сонця, мов наведені політурою.

Дівчина хлюпалась у теплій воді, коли враз, глянувши на прибережні оселі, вона так і залякла, зігнута й зацікавлена. Те, що її зацікавило, було не що інше, як трое осідланих коней під ганком вілли, а коло них татарин-провідник, видимо, чекав на когось. Та ось од білої стіни будинку одділились дві жіночі постаті, тонкі, високі, мов молоді кипариси, і підійшли до коней. Тут Емене не витримала, вискочила з води і без капців, мокрими ногами, перебігла подвір'я, злягла на тин і цікаво виставила голову з-за дерева. Серце в неї тьохнуло: вона пізнала Септара — красу кучуккойського парубоцтва, завзятого провідника, образ якого бідна дівчина довго носить у серці, хоч не сміє їй очей звести на свій ідеал, як се їй пристало порядній татарській киз. Але тихо! Ось жінки підходять до коней. Септар підставляє долоню, жінка кладе на неї ногу, злегка торкається до його плеча і, мав м'яч, вискакує на коня... Тц... тц... тц... крутить головою Емене і чує, як гаряча хвиля крові б'є їй до серця й голови.

«Алла-алла! — думає Емене. — Ти справедливий, але чому невірним жінкам краще живеться на світі, ніж правовірним?..»

Грішні думки путаються в голові у дівчини. А нині Байрам, а нині свято! Досадно дівчині, що до неї приступає шайтан, і нашіптує неподобні думки, і хвилює дівочу кров... Він приковує очі її до того місця, де перед хвилиною бачила вона милого й таке неподібне до власного життя, і вона не може одірвати їх, хоч уже нічого не бачить там, окрім спустілого місця перед ганком вілли...

За кілька хвилин тупотіння кінських ніг по твердій дорозі збудило Емене з задуми. Дівчина стрепенулась, сквапно прискочила до частоколу на другому кінці подвір'я і припала лицем до шпари. Серце в грудях тріпалось, як риба в руці, а очі пожадливо захоплювали клаптик дороги, що виднілась у шпарку. Але ще пусто на дорозі, нема нікого. Та ось задудніла земля — і показала кавалькада; попереду жінка в сірому, а за нею жінка в синьому; поруч з останньою їхав Септар.

Емене так і іла очима провідника. А він, круто упершись рукою в бік, випинав золотом шиті груди і зухвалим хижим поглядом оглядав жінку в синьому... На його гладко голеному, червоному й блискучому, як стиглий помідор, виду, що виглядав з-під круглої з золотим верхом шапочки, малювалась зарозумілість з одтінком презирства до жіноти, яка свідчила, що він добре розібрав смак провідницького життя, та що не одна московська «бариня его любил... денга давал», і що він на ті «денга гулял». Емене любувалася його міцним, здоровим, як огірок, тілом, тісно затягненим в тонке сукно, його нахабним поглядом, який приймала за ознаку сміливості й лицарського духу. Він здавався їй ясним місяцем, що одбився в морі її серця та простяг блискучий шлях до щастя.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=21113854&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.